

Zitierhinweis

Hrdlička, Josef : recension de : Jana Janišová (ed.), Zřízení zemské Markrabství moravského z roku 1604, Praha : Scriptorium, 2015, dans : Opera Historica, 17 (2016), 2, p. 280-281, DOI: 10.15463/rec.1948280255

copyright

Dieser Beitrag kann vom Nutzer zu eigenen nicht-kommerziellen Zwecken heruntergeladen und/oder ausgedruckt werden. Darüber hinausgehende Nutzungen sind ohne weitere Genehmigung der Rechteinhaber nur im Rahmen der gesetzlichen Schrankenbestimmungen (§§ 44a-63a UrhG) zulässig.

V případě poznámkového aparátu autor zvolil jednu společnou číselnou řadu poznámek textových a věcných, řazených samostatně za každou jednotlivou písemností, jež činí text uživatelsky nadmíru příjemným. K tomu přispívají i pečlivě zpracované rejstříky – jmenný (v jehož rámci byly editorem identifikovány jednotlivé osoby v písemnostech zmiňované), zeměpisný, věcný, připojen je i slovníček archaismů a germanismů.

Z hlediska obsahového přináší edice neobyčejně bohatý zdroj informací pro celou řadu oblastí života raně novověkého šlechtice, ať již jde o rodinné zázemí či širokou síť společenských vztahů a kontaktů, které se promítaly v účasti Šťastného Václava na společenských událostech (slavnostech, křtinách, svatbách, pohřbech) a byly klíčové pro jeho kariérní vzestup a určovaly jeho společenské postavení v hierarchicky uspořádané stavovské společnosti. S hlubokou znalostí dobových reálií a se zdravým nadhledem si autor všímá i široké škály dalších otázek hospodářského (správa rodových statků), vojenského (účast v protitureckém tažení) či politického charakteru. V dané souvislosti autor projevuje schopnost maximálně kritického přístupu, věcných, úsporných, a přesto čtivých formulací oproštěných od zbytečného balastu, jež čtenáře podněcují k hlubšímu zamyšlení na straně jedné, na straně druhé představují nejen inspiraci pro další bádání, ale i podněty a východiska k prohlubování celé řady témat, jichž se zpřístupněné písemnosti týkají.

Ivana Ebelová

Jana JANIŠOVÁ (ed.), *Zřízení zemské Markrabství moravského z roku 1604*, Praha, Scriptorium 2015, 544 s., ISBN 978-80-88013-17-4.

Edice moravského zemského zřízení z roku 1604 navazuje na předchozí zpřístupnění moravských zemských norem z let 1516, 1535, 1545 a 1562, jimiž editorka nejnovějšího svazku spolu se svým manželem Daliborem Janišem navázali na práci Františka Čády, mimořádného znalce právních poměrů na předbělohorské Moravě, jemuž je edice také věnována.

Jádrem svazku je edice posledního a současně nejobsáhlejšího zemského zřízení, které na Moravě vstoupilo v platnost před zásadní proměnou politických poměrů ve dvacátých letech 17. století. Jejím podkladem se stal exemplář z roku 1604 vytištěný v olomoucké tiskárně Jiřího Handle. Edici normy (s. 289–443) obsahující 189 článků a dobový rejstřík editorka doplnila přepisem 47 různě rozsáhlých materiálů, které vznikly v letech 1562 až 1604 v průběhu kodifikace zpřístupněného zřízení (s. 445–472). Za velmi cenné považují autorčiny početné a obsáhlé komentáře k jednotlivým článkům obsaženým v editované normě, které důkladně objasňují jejich genezi, stejně jako ukazují způsob, jakým byly články do zemského zřízení přebírány ze starších právních dokumentů.

Vlastní edici Jana Janišová předslala čtyři úvodní kapitoly. V logické posloupnosti se nejprve stručně zabývala kodifikací zemského práva v raném novověku. Výklad o nejstarších zemských

zřízeních ve střední Evropě a zejména v jednotlivých českých zemích jí poskytl nezbytný kontext pro vylíčení geneze zemských zřízení na předbělohorské Moravě a představení jejich zdrojů, k nimž ve starší době patřily především landfrýdy a Tovačovská kniha. Na pojednání o vzniku zemského zřízení z roku 1562 navázala podrobným představením procesu kodifikace nového zřízení, kterým se stala editovaná norma z roku 1604. Sledovala přitom zejména činnost jednotlivých stavovských komisí, které se od roku 1567 podílely na kodifikačních pracích, a zabývala se také stavovskými návrhy na znění nového zemského zřízení. V souvislosti se závěrečnými pracemi na jeho textu věnovala pozornost rovněž zásahům zeměpána, respektive české dvorské kanceláře do stavovského návrhu, stejně jako listinám Rudolfa II. z června 1602, kterými zeměpán povolil tisk zemského zřízení.

Následující výklad je věnován tisku z roku 1604, který se stal podkladem pro edici. Editorka se zabývala jeho grafickou podobou, zejména mědirytem s erby úředníků a přisídících moravského zemského soudu vloženým do některých exemplářů, který interpretovala v kontextu mocenských a konfesních střetů na Moravě na počátku 17. věku. Stranou její pozornosti nezůstaly ani způsoby distribuce zemského zřízení stejně jako jeho tištěné či v rukopise dochované exempláře a jejich majitelé od roku 1604 až do nedávné doby.

Závěrečnou čtvrtou kapitolu Jana Janišová věnovala pramenům a struktuře zemského zřízení z roku 1604. Jeho po-

rovnáním se staršími normami zjistila, že ze 190 článků (tedy včetně rejstříku) je 44 zcela nových, dalších 38 bylo oproti verzi z roku 1562, která představovala základ nového zřízení, pozměněno, upraveno nebo jinak přepracováno. Spolu s uvedenou normou sloužila jako její podklad usnesení moravských zemských sněmů a spíše okrajově také Tovačovská kniha. Editorka svá zjištění obsažená ve výkladu shrnula rovněž do přehledné tabulky (s. 124-135). Vlastnímu popisu tisku z roku 1604 se věnuje další pasáž knihy, kterou Jana Janišová doplnila podrobným soupisem jednotlivých dochovaných exemplářů. V českých, moravských i mnoha zahraničních knihovnách se jí podařilo vypátrat jeho 44 tisků, tři české opisy, 14 německých překladů, dva rukopisy jeho návrhů, jeden opis návrhu a jeden další rukopis. Společně se soupisem pramenů a literatury je součástí kritické edice také jmenný, místní a zejména velmi cenný věcný rejstřík.

Objemný svazek obsahuje kritickou edici posledního moravského předbělohorského zemského zřízení z roku 1604. Spolu s tím důkladně analyzuje jeho vznik stejně jako genezi a formulaci jeho jednotlivých článků. Je tak důkladnou analýzou výsledné verze nejobsáhlejšího moravského zemského zřízení, ale také bezmála čtyřicetiletého procesu jeho kodifikace, která byla dílem stavů. V tomto smyslu je zejména druhá z úvodních kapitol cenným příspěvkem k právní kultuře předbělohorské Moravy.

Josef Hrdlička